

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Sectio III. De Dominio provt est obiectum Iustitiæ commutatiuæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](#)

architectonicè quidem & principaliter in gubernatoribus, quorum proprium munus est procurare bonum commune, in subditis autem esse administratiue.

Distingui-
tur à fri-
ctia iustitia.

Secunda pars, afferit iustitiam quoque vindicatiam esse speciale virtutem à stricta iusticia distinctam, quia speciale motuum eius est punire delicta, vel exigere illorum punctionem, quia hoc honestum est iuxta regulas rectae rationis: patet autem illam esse tūm in iudice cuius hoc est munus proprium, tūm in quolibet homine priuato qui expetere potest, & procurare ut legitimè puniantur iniuria etiam illæ quas ipse accepit. Vnde patet etiam quod huiusmodi iustitia non potest esse species strictæ illius iustitiae quæ ponit æqualitatem cum iure alterius, ita vero virtus ponit æqualitatem penæ, cum qualitate delicti, non enim ponit æqualitatem cum iure alterius, nam si nocentem non puniat nullam ei facit iniuriam. Imò in homine priuato videtur perspicuum, nam si expectat fieri punctionem à indice ob acceptam iniuriam, clarum est quod non elicit actum perfectæ iustitiae, quem nemo elicit nisi quando strictè tenetur illa elicere, qui autem accepit iniuriam, non tenetur exigere punctionem, ergo non elicit actum iustitiae.

Solutio
prima du-
bitationis.

Ad primam Resp. negando quod in quolibet peccato duplex includatur peccatum, etiam si violetur iustitia legalis, quia hæc est generalis circumstantia inclusa in quolibet peccato, quæ propterea non potest constituere speciale peccatum, sicut obedientia, gratitudo, Charitas, etiam si virtutes sint speciales, nunquam tamen contra illas peccatur, nisi quando specialiter intenditur malum oppositum motiu.

Solutio
secunda.

Ad secundam, satis dictum est, quale sit motiu huius virtutis, & quomodo distinguiatur à motiu obedientiae, imò & à motiu pietatis in parentes & patriam.

Solutio
tertia.

Ad tertiam Resp. iustitiam vindicatiuam illam esse quæ punit peccata, quia illa merentur penam, non autem quia per illa ius alterius læditur, nam illa ut patet sunt duo motiva honesta, ergo illa duas terminant virtutes. Deinde nemo ante lalentiam iudicis tenetur subire penam, & tamen ante omnem sententiam, tenetur reparare ius alterius, ergo alia est virtus quæ punit, alia quæ satisfacit, prima est iustitia vindicativa, secunda est commutativa.

Partes in-
tegrales.

Colliges ex his primò, quām verè dixerit S. Thomas quest. 79. art. 1. duas esse partes integrales iustitiae, prima est facere bonum iustitiae proprium, altera declinare à malo iustitiae opposito: ubi statim occurrit difficultas, cur in alijs igitur virtutibus temperantia, & fortitudine partes integrales non assignentur facere bonum, & declinare à malo illis opposito scio multa dici à Doctoribus. Breuiter dico, quod declinare à malo & facere bonum sumi possunt duplicitate.

Primò declinare à malo significat, recedere ab extremitate virtuti oppositis, & sic certum est, quod unum ab altero non differt, nam accedere ad terminum ad quem & recedere à termino à quo, nullo modo differunt.

Secundò facere bonum significat ponere mediocritatem nondum positam, & declinare à malo est conservare bonum iam positum, quod ab altero violari potest, in eo sensu facere bonum, & declinare à malo non sunt partes aliatum virtutum, in quibus nemo potest violare mediocritatem à me positam: sed sunt partes integrales iustitiae, quæ consitit in actionibus ad alterum, & respici medium rei, possum enim vel ius alterius conferuare illæsum, quod alter potest lædere, & illud læsum reparare, nam hoc est declinare à malo & facere bonum, in sensu S. Th:

Tom. I.

Colliges secundò, partes potentiales iustitiae, quæ Partes poti-
nimirum similitudinem quandam habent cum iusti-
tia, ex eo quod sint ad alterum, & tamen à propria
eis ratione deficient, comodè numerari decim, quorum quatuor deficient à propria ratione, quia respi-
cient debitum inadæquabile, prima est religio res-
piciens cultum Deo debitum, secunda pietas cultum
respiaciens parentum, tertia obseruantia cultum eoru-
m qui virtute pollent, quarta obedientia quæ super-
iorum imperio subiicitur, sex aliae respicent debiti-
um duntaxat morale, amicitia quæ varijs officijs
redit hominem alteri charum, includit autem bene-
volentiam, clementiam, misericordiam: gratitudo af-
fabilitas, veracitas, fidelitas, liberalitas cui affinis est
magnificentia: duæ primæ sunt in affectu, duæ quæ
sequuntur in verbis, duæ ultimæ facta respiquent.

S E C T I O III.

De dominio prout est obiectum iustitiae com- mutativa.

Sic constituta natura, & speciebus iustitiae, sequitur
Svt dicam accuratius de commutativa quæ maximè
propriæ iustitia est. Obiectum autem eius proximum
vt sapè dixi est omnis actio ponens æqualitatem
cum iure, id est cum dominio alterius. Dominium
igitur illud est, quod iustitia respicit ut obiectum re-
motum & regulam, video autem omnia quæ dispu-
tari de illo possunt ad quatuor potissimum revocari
capita de quibus breuissime dici potest. Primum sit
natura & species dominij. Secundum sit subiectum
dominij, seu persone in quibus est dominium. Tertiū
obiectum dominij, seu quarum rerum habeatur do-
minium. Quartum eius acquisitio, seu modus quo se-
quiritur dominium.

§. I.

Quenam sit natura, quenam species dominij.

Certum est primò, dominium vniuersè sumptum
rectè definiri ius gubernandi vel disponendi de
aliqua re tanquam sua, quia scilicet dominium eò
modo sumptum diuiditur in dominium iurisdictionis & dominium proprietatis, primum est ius gubernandi subditos, id est præcipendi, prohibendi, per-
mittendi, iudicandi, præmandi, puniendi, nam illi
sunt actus gubernandi. Dominium vero proprietatis
quod solùm est propriæ dictum dominium definitur
facultas liberè disponendi de aliqua re in suum com-
modum, seu relatio aliqua, quæ rem aliquam respicit
aliquis, vt suam; id est ius ex quo connaturaliter se-
quitur facultas disponendi, nisi sit aliquod impedimentum, vt patebit statim.

Certum enim secundò est, dominium proprietatis
diuidi communiter, in dominium perfectum, & do-
minium imperfectum: primum est illud quod conti-
net proprietatem rei & commodorum eius, defini-
turque ius in re se ad omnem rei dispositionem &
vsum extendens nisi lege prohibatur. Dicitur *ius in-
re* quod nimurum rem ipsam habet obligatam, & quod
tribuit actionem non solùm in personam sed in rem
ipsam, ius enim ad rem non sufficit ad dominium. De-
inde dicitur *extendere se ad omnem dispositionem &
vsum*, id est ius ratione cuius possit rem illam tibi fer-
rare, donare, vendere, vel etiam vastare ipsam eius
substantiam, per hoc enim differt à dominio imper-
fecto vel directo, vel indirecto, vt constabit statim:
Tertiò addebat *nisi lege prohibatur*, quia lex sapissi-
me

mē vetat ne potest illa disponendi de aliqua re, in actum exire possit ut contingit in pupillis & alijs qui dominium habent duntaxat ligatum, sicut qui habet potestatem naturalem videndi impeditur aliquando ne vti ea possit, sublatō autem impedimento statim sine nouo auxilio exire illa potest in actum.

Certum est tertio, dominium imperfectum definiiri ius in re quod non se extendit ad omnem eius dispositionem & usum, sed vel in ipsam rei substantiam sine potestate vtendi, vel in solum eius usum. Quia scilicet dominium istud, aliquid est directum, aliud indirectum: primum est, quo aliquis dominus est ipsius substantiae, sed eā tamen neque vti potest, neque fructus eius percipere: alterum est quo aliquis habet ius vtendi aliquā re vel fruendi, sed saluā eius substantiā quam destruere nullo modo potest. Numerantur vulgo quinque dominij huius indirecti species, usus fructus, usus seruitus, habitatio, possessio. Quibus omnibus hoc est commune quod iura sint permanentia, & substantiam rei omnino integrum reseruare tenentur domino directo. Ususfructus est ius vtendi, fruendi rebus alienis saluā tamen earum substantiā, quia scilicet prater rei usum potest etiam percipere illius fructus. Species ususfructus sunt emphytheusis, feudum, liella, superficies. Usus est ius vtendi re alienā, saluā eius substantiā. Haberatio est ius fruendi, vel vtendi re alienā, vel aliquid circa ea impediendi. Possessio alia est iuris alia facti, possessio iuris definitur, ius insistendi rei tanquam suā non prohibitat possidere: possessio facti definitur, detentio rei corporis & animi & iuris adminiculo, id est apprehensio rei, & insistencia in ipsa re, ad quam exigitur presentia quādam & detentio corporea, quā fit cum animo possidendi, cum titulo legitimo, possessor enim iniustus non verē possidet. Effectus autem possessionis duo potissimum sunt, primus quod in dubio de rei dominio melior est conditio possidentis, secundus quod possessio bona fidei pariat præscriptionem, ut dicetur postea.

His positis circa vtrunque istud dominium duo sunt controvessa. Primo quomodo verū sit dominium perfectum continere proprietatem & utilitatem, dominium autem imperfectum contineat vel solam utilitatem, vel solam proprietatem. Secundo quomodo in rebus quā ipso usu consumuntur, usus distinguatur à dominio.

Ratio dubitandi circa primum caput est, pupillus perfectum habet dominium in bona de quibus tamen prohibetur disponere: similiter qui habent fidei commissum & alia huiusmodi bona vinculata, quā non possunt alienari: vxor verū habet dominium rerum dotalium viuente marito, & de illis non potest disponere, ergo ad perfectum dominium non requiritur potestas disponendi. Deinde dominium quod vocatur directum non videtur esse dominium, cum dominium sit facultas disponendi de aliqua re in suum commodum, qui autem dominium habet duntaxat directum non potest de illa re disponere.

Secundū, alterum punctum de separabilitate usus à dominio in rebus quā vniuersaliter vtendi actu consumuntur celeberrimam habet difficultatem, propter Patrum Franciscanorum strictissimam paupertatem, qui assertunt se nullum etiam in communi dominium habere rerum quas consumunt vniuersaliter usus, sed totum hoc ius & dominium esse penes Sedem Apostolicam, se vero non habere nisi usum facti. Hoc autem non videtur verum, quia si usus in huiusmodi rebus distinguitur à dominio, profus errauit Ioannes XXII. qui sapissimè definiuit id esse impossibile & profensus est se abdicare omne huiusmodi dominium in res ordinis Minorum: chimæricum esse omnem illum

usum facti sine usu iuris, vel enim (inquit) Patres Franciscani habēt ius vtendi rebus quibus vtuntur, & sic dominium habet saltem imperfectum, vel non habent ius comedendi v.gr. & illorum comedio est fursum. Neque satis est dicere illos habere ius depedens & reuocabile à domino, nam si prohiberentur comedere, fieret illis iniuria cum illud sit verum ius naturalia. Denique usus prout distinguitur à dominio perfecto, est ius vtendi aliqua re saluā ipsius substantiā, in rebus autem quā vniuersaliter vtendi actu consumuntur non datur usus salua rei substantia, ergo in illis usus non distinguitur a dominio perfecto.

Tertio si usus pecuniae separari potest à dominio, manifestum est licitam esse usuram: quod aperit probo, quia usura tunc erit licita, quando dare potes alteri tuam pecuniam, & ultra sortem aliquid accipere, potes autem accipere, si verum est, quod usus pecuniae potest separari à dominio: quod probo, tunc accipi potest aliquid ultra sorte quando licet cōcedere aliquid pro concessio usu pecuniae, retinendis nihilominus eius dominium, vel etiam vendendo illud pro iusto valore pecuniae, sed possum separatim accipere aliquid pro pecuniae usu qui sine dubio est aliquid pretio estimabile, ergo possum aliquid accipere ultra sortem.

Dico primo, ad dominium perfectum non exiguntur facultas disponendi omnino expedita, sed sufficit ligata. Pupillus verbi gratia dominium habet totius hereditatis paternae ut traditur Roman. 4. Quanto tempore heres parvulus est, nihil est differt a seruo cum sit dominus omnium, quia scilicet ex vi iuris quod habet in hereditatem, sufficienter posset de illa disponere. Eadem est ratio mariti qui de consensu coniugis voulit castitatem. Qui possident bona ea quā dicuntur vinculata, quia non possunt alienari, verb. grat. fidei commissum, dominiū habet solum imperfectum, quia substantiam rei alienare non possunt sine iniustitia, quod non accideret si dominium haberent ligatum ut volunt aliqui cum, Lessio, Dominium ergo perfectum illorum bonorum est in tota familia quā habetur in iure tanquam aliqua persona. Dominium imperfectum quod dicitur directum est verum dominium, quia dominus directus potest verē dicere suam substantiam illius rei, & ita de illa disponere secundum substantiam non tamen de illius usu.

Dico secundū, in rebus quā vniuersaliter vtendi actu consumuntur usus verē potest separari à dominio etiam imperfecto. Ita fuisse tradunt Molina tra. 2. disp. 6. Sanchez lib. 7. in decalogum cap. 18. Suares tom. 3. de religione lib. 8. cap. 8. Bellarminus lib. 4. de Pontifice cap. 4. Lessius cap. 3. dubit. 8. & alij quos citant. Contrarium docent Sylvestris, Aragon, Turrecremata.

Ratio autem est, quia usus rei consumptibilis duplificiter sumi potest. Primo enim significat ius irreuocabile & independens vtendi aliquā re, quem Nicolaus Papa & alij Pontifices appellant usum iuris. Secundū ius vtendi aliqua re, sed reuocabile ab omnino pendens ab alio quem appellant usum facti, qui non significat solum usum actualem, seu solum actum, sed ius vtendi reuocabile. Quo posito.

Probatur quod asserebam, usus pecuniae verbi gratia separari potest à dominio, si dominus cōcedere potest usum pecuniae reuocabilem quoties ipsi libuerit, sed concedere potest usum huiusmodi reuocabilem, & pendentem à voluntate ipsius domini, ergo in iis rebus potest separari usus à dominio. Maior est certa, quia nemo est dominus rei quā auferri ab eo potest, & de qua quoties alteri libuerit non potest disponere. Probatur minor, nihil repugnat aliquem accipere facultatem ab alio reuocabilem semper, & dependentem à voluntate concedentis: deinde nihil repugnat

Prima conclusio de domino perfecto.

Secunda conclusio de rebus que consumuntur vniuersaliter actu.

Duplex usus, iuris & facti.

§. II.

Quodnam sit subiectum dominij, seu persona quibus conuenit dominium.

Non dispuo h̄c de supremo, & absolutissimo domino Dei, Christi, Beatae Virginis & Angelorum, in quibus nulla potest esse difficultas huius loci propria. De solis hominibus viatoribus h̄c agos nam creaturas irrationales certum est non esse capaces v̄llius dominij, quia dominium est facultas liberè disponendi de aliqua re, ergo supponit libertatem. Constat autem ex dictis quod pueri & amentes perpetui habere possunt multarum rerum dominium, sed ligatum, quia illi sunt capaces liberæ operationis ablato impedimento, de peccatoribus res est definita contra Vvicleffum & Hussitas qui negarunt principes si fuerint impij manere verè dominos rerum suarum. In vxoribus, filijs familiis, & seruis plura distinguuntur genera bonorum, quorum aliqua sunt sub eorum dominio, alia non sunt. Quæ omnia omitto, solum in quo de religiosis, & de Clericis, deinde utrum duo possunt eius rei habere dominium simul & in solidum.

Dico primò, religiosos ordines ferè omnes habere in communi dominium rerum temporalium, aliquo tamen modo limitatum: nullum autem religiosum in particuliari post emissam solemnem professionem habere v̄llum dominium perfectum vel imperfectum, neque illius capacem esse. Sed religiosos tamen Societatis Iesu post emissam vota simplicia exacto nouitatus biennio, retinere licet dominium suorum bonorum per aliquod tempus, sed ita tamen ut non possint licet illis vti, aut de illis disponere sine licentia superioris. Tres sunt partes conclusionis.

Prima pars de dominio quod habent communites religiosæ negatur à Nauarro cuius anterior sententia communiter rejicitur, contraria enim aperte colligitur ex Tridentino *sess. 25. cap. 3.*, vbi religiosi ordines permittuntur possidere bona immobilia: deinde probatur, id non est contra perfectionem religiosæ paupertatis, cum certum sit Christum & Apostolos possidisse aliquid in communi, ut dixi definitum esse à Ioanne XXII. dixi tamen esse illud dominium valde limitatum, quia non est facultas alienandi bona immobilia, nec mobilia pretiosa sine facultate Papæ.

Sequitur primò, Monasteria omnia religiosorum exceptis Minoribus posse acquirere hereditatem ex testamento relictam. Domus autem professæ Societatis posse quidem huiusmodi hereditatem accipere, sed nullo tamen modo posse retinere bona immobilia nisi ad aliquod tempus, sed debere ea viderē.

Sequitur secundò, quod communites religiosæ recipere posse legata ex testamentis & censu etiam annuos exceptis Fratribus Minoribus, qui nihil ad sustentationem in vita recipere possunt stabile, sed tantum ad Ecclesiæ ornamenta, lampades, ceroes &c. domus autem professæ Societatis nullius huiusmodi census stabilis capaces sunt ad quoscūque v̄lus.

Secunda pars de carentia & incapacitate religiosorum in particuliari ad omne prorsus dominium post emissam professionem solemnem, habetur ex concilio Tridentino *sess. 15. cap. 2.* & nota est ex omnibus iuribus, quia videlicet hic est proprius & intrinsecus character religiosi professi per quem ab alijs intrinsecè distinguitur, ut mundo ac sibi mortuus, nihil vñquam dicere possit suum, sed nudum Christum sequatur nudus, & haec est essentia solemnis voti paupertatis.

Difficultas tantum est, utrum incapacitas illa do-

R R R r 2 mini

ut aliquis accepter facultatem v̄tendi dependenter ab alio nolendo tamen acceptare dominium verbi gratia religiosi habent in particuliari ius aliquod v̄tendi rebus, quibus v̄tuntur, & tamen non habent dominium in cum illud ius sit dependens à superiori. Qui ad coniunctum aliquod sunt initati iuste v̄tuntur cibis appositis quorum tamen non habent dominium; eadem est ratio seruorum, & in multis exemplis probari posset.

Dico tertio, Fratres Minores, habere v̄sum rerum consumptibilium sine vlo dominio etiam imperfecto qui vocatur v̄lus facti licti, non habere autem solum v̄sum actuali sine vlo iure v̄tendi. Ita docent authores nuper citati.

Ratio enim perficua est ex dictis, si enim ius v̄tendi aliquando est separabile à dominio, ut probatum est, certè nihil prohibet, quin illud separetur in ijs Patribus qui nullum ut dixi acceptantius independens & ita sanxerunt Innocentius IV. Alexander IV. Gregorius IX. Nicolaus III. Clemens V. Sed quod ille tamen v̄lus facti si aliquod ius patet, quia sequeretur eos furari quando vestiuntur aut comedunt, quia sine vlo iure id facerent.

Ad primam Responsio patet ex prima conclusione.

Ad secundam Respondeo Ioannem XXII. laceratum ab Ochamo, & quibusdam alijs declamasse quidem contra paupertatem Fratrum Minorum, & multa contra eam scripsisse ut Doctorem priuatum, sed ita tamen ut suam illam sententiam nunquam definiuerit ut certam de Fide & quasi loquens ex Cathedra: nam hoc exp̄s̄ negat in Extrauagante illa, quia ignorandam, vnde alij etiam Pontifices censurunt contrarium. Definiuit quidem Ioannes contra Ochamum quod est hæreticum asserere Christum, & eius discipulos nihil habuisse proprium, neque in communi, neque in particuliari, cum illud contrarium omnino sit Scripturis Ioannis 12. n. 6. & cap. 13. n. 29. Actorum 4. n. 32. vnde sequitur, quod possidente in communi aliquid stare omnino potest cum perfectione religiosæ paupertatis. Sed non determinauit ut Fide certum quod Fratres Minores habeant dominium rerum primo v̄su consumptibilium ut constat ex cap. cum inter, & ex cap. ad abolendum ut ostendunt præter ceteros Vaddingus tom. 3. Annalium ad Annum 1322. Nicla Franciscanorum contra Bzouium. Fateor quod religiosi fieri iniuria, si eis negaretur v̄ctus, & vestitus ad quos habent ius naturale cui non renunciant per votum: sed hoc ius non est dominium, ut patet in seruo, qui non habet dominium, & tamen ius habet ad accipendum à domino v̄ctus, sic & pauper habet ius accipendi in necessitate res alienas quarum non est dominus. Ius itaque illud Fratrum Minorum quatenus spectat verbi gratia hunc cibum, & hunc vestitum numero est prorsus reuocabile ac dependens: sed propter spectat cibum necessarium ad tuendam vitam est irreuocabile, quia est ius naturæ. Denique verum est, quod in rebus vñico actu consumptibilibus v̄lus iuris independens non distinguitur à dominio perfecto, quia v̄lus iuris qui est imperfectum dominium, est ius v̄tendi re saluâ eius substantiâ, vnde in huiusmodi rebus non datur imperfectum dominium, sed dari tamen potest v̄lus facti, qui est reuocabilis, & non est dominium.

Ad tertiam Respondeo cum Lessio posse quidem fieri duplum contractum, quorum uno vendatur dominium pecunia, alterum quo vendatur v̄sus, sed tunc dominium pecunia, non posse vendi ranti quanti vendoretur simul cum v̄su, sed dempto illo valore quo estimatus fuit v̄lus. Vnde sit ut nihil accipi possit ultra fortem, quia dominium pecunia, & v̄lus pecunia non plus valent quam ipsa pecunia cum iure v̄tendi.

Tom. I.

minij oriatur ex ipsa natura voti solemnis, an vero solum oriatur ex ordinatione Ecclesiae quæ professos omnes reddit inhabiles ad dominum hoc autem postrem est longè probabilius, quia per votum solemnem paupertatis homo quidem abdicat dominium, sed non reddit se ad illud inhabilem, quia per contrariam voluntatem sequentem posset se reddere habilem: sicut quamvis nouerit aliquis se matrimonium non initur, validè tamen potest illud postea contrahere, quamvis illicitè illud contrahat.

Ex hac autem incapacitate dominij sequitur primò, quod nullus professus esse potest capax hæreditatis, successionis, legati, donationis, quæ immediatè ipsis fiat, ex testamento, aut alio quovis modo: sed hæreditatem quamlibet aut alia religioso legata immediatè acquiri monasterio, etiam sine consensu, & scientia religiosi professi, ut rectè docet cum communi sententia Sanchez lib. 7. in decalogum cap. 12. vbi omnino docet quod legata & hæreditates religiosis professis reliqua non sunt invalida exceptis fratribus Minoribus, & professis Societatis, quorum professio solemnis reddit eos incapaces omnis profus successionis & hæreditatis ut latè probant Suarez, Azor, Sanchez, De Lugo.

Sequitur secundò, quod nullus professus facere potest testamentum post professionem editam nisi ex consensu expresso Pontificis: sed neque reuocari ab eo potest testamentum conditum ante professionem, quia per eam ciuiliter ille moritur, & est inter homines nullus homo, candemque incapacitatem dominij habent in Societate Iesu coadiutores omnes formati, etiam si vota non emittrant nisi simplicia, quæ tamen ex ordinatione Pontificum candem quoad hoc habent vim ac solemnis professio.

Sequitur tertio, quod nullus planè religiosus post emissum votum paupertatis solemnne vel simplex quidquam potest acquirere vel etiam ut sine licentia sui prælati a deo ut toties ille peccet quoties absque huiusmodi licentia, usurpat, accipit, consumit alienat, aut aliquo modo disponit de re aliqua temporali, vel de illius vsu, quia scilicet per votum spoliavit se omni usu rerum conuentus, vel externorum nisi dependenter à voluntate superioris, adeò ut peccet contra iustitiam, si de rebus monasterij disponit, donando, commodando, mutuo dando; peccet vero contra solam paupertatem si res ipsius monasterij sine licentia consumat, aut ijs utatur sine licentia etiam ad usus communes, & quodammodo ipsi debitos, tunc enim usus ille independens est, & peccatum graue si materia sit gratis. Indò etiam per votum priuauit se facultate accipiendi aliquid ab amicis aut parentibus, & vtendi eorum rebus etiam de ipsorum voluntate, quia semper ille usus est independens à voluntate superiorum à quibus pèdet totus corū usus.

Difficultas vero est quænam licentia superioris sit religioso necessaria ut sine peccato vtatur rebus temporalibus. Certum enim est quod illa non requiritur semper omnino expressa, sed neque sufficit licentia illa solum conditionata. Iudico quod si peterem à superiori licentiam, illam non negaret: hoc inquam, certum est non sufficere, alioqui evacuaretur votum paupertatis, & religiosa disciplina ludus esset, ut eruditè probant Suarez & alij communiter. Sufficere tamen omnino potest licentia rationabiliter præsumpta & tacita verbi gratia non potes adire superiorem nisi valde incommodè, præsumis autem quod tibi non negaret licentiam, tunc illa licentia sufficiens est æquè ac si esset expressa. Debet autem licentia illa ut valida sit esse libera, non dolo aut metu extorta, & concessa in usus non superfluos aut turpes, si enim ad tales usus concedatur illa est haud

dubie nulla, cum superior non possit eam concedere, multo autem magis reiencia est illa sententia quorundam Theologorum, quod religiosus cui valde molestum est & durum petere licentiam à superiori, potest sine licentia dare aliquid aut accipere; quod sanè dici sine graui scando non potest. Nunquid enim, quia molestum est iugum castitatis aut obedientiae, non tenetur utramque feruare religiosus qui voulit? Quasi vero, ille qui voulit paupertatem non eam voulit feruare nisi sit facilis, sic enim & Dei præcepta, & vota religiosa vix vñquam obligarent. Quis vero est cui votorum obseruatio non videatur difficultis? Sententia ergo illa nec est tuta, nec probabilis.

Sequitur quartò, quod usus alicuius rei nunquam est contra votum, si sit dependens à voluntate Prælati: vnde non peccat religiosus contra votum qui absque licentia petit ab amico, ut deponat pecunias apud aliquem, retinens interim totum dominium illarum; ad hunc finem ut quando religiosus indigebit, petità licentia à superiori possit ex illo deposito accipere, ita docent Sanchez lib. 5. cap. 19. Diana resolut. 45. Sed neque peccat, si absque licentia quidam accipiat, sed animo tamen non vñtendi absque licentia, quam vult petere à superiori, quem sperat breui venturum, vel eius litteras. Ita etiam Doctores citari, non est etiam contra votum si tibi aliquis rerum suarum meram administrationem & curam committat, modo ex administratione illa nullum percipias emolummentum temporale. Neque facit contra votum qui aliquid sub conditione tantum accipit, aut donat, quod Prælatus approbat, vel etiam qui volentem sibi aliquid donare, rogar ut donet alteri, fratri verbi gratia vel consanguineo, quia tunc nihil mihi donatur, sed illi alteri me petente, quod non est illicitum; ut tradunt & alia huiusmodi plurima Diana tract. de paupertate religiosa, Sanchez lib. 7. De Lugo sect. 8. Suarez tom. 3. de religion.

Sequitur quintò, peccare religiosum illum contra hoc votum; primò, qui ex rebus communibus, & ad usum sibi concessis aliquo modo disponit, tradendo illas, vel externis, vel etiam religiosis eiusdem ordinis, quia hic est verus actus dominij, & sèpè contra iustitiam, ut dixi. Idem videtur etiam esse verum si mutuo dentur res huiusmodi vel commodenrur, vbi tamen rectè notant Ledesma & Diana, vix reperiunt materiam grauem, si præfertim ad breve tempus, & cum certa Spe recuperationis fiat tale mutuum: adiungit autem non esse peccatum mortale si commutes tuum breuiarium pro alio planè simili, etiam cum extraneo quod tamen videtur difficile. Secundò peccat qui sine licentia accipit aliquid vtendum, vel ab extraneis, vel etiam ex rebus domesticis: verbi gratia peccat sine dubio qui accipit aliquid ex alterius cubiculo, quia hoc est contra votum propter usum independentem, & contra iustitiam, quia tollit alteri usus licitus & concessus ab eo qui poterat concedere. Idque videtur per se notum, & traditur ab omnibus Doctribus. Tertiò, peccat etiam qui occultat ea quæ habet cum licentia eo animo, ut ex prælatus inuenire non possit, quia hoc est velle possidere independenter ab eius voluntate, non peccat autem, si occultare solum alijs intendat, non autem superiori. Addant autem Sanchez & De Lugo, te non peccare occultando, si probabiliter existimes Prælatum non ablaturum, sed duntaxat non vis pati ruborem refractam memoriam eorum quæ tibi semel permisit. Quartò, peccat qui pecuniam quam in aliquos usus poterat expendere, consumit eam in alios diuerfos, præfertim si probabiliter negaretur licentia Conuersare. tere in alios usus. verbi

verbi gratia si quis habeat licentiam emendi libros, & emat comestibilia, ille haud dubie peccat. Quinto, ille peccat qui in rebus quibus uti potest, non virtutur diligentia, quam homines communiter adhibere solent verbi gratia in vestibus & candelis. Ita De Lugo num. 169. vbi ostendit illud esse aliquando posse peccatum mortale.

Materia sufficiens ad peccatum graue.

Sequitur sexto, religiosum in eo usu independente tunc peccare grauer contra votum, quando materia est sufficiens ad graue peccatum furti contra iustitiam; sic enim habet sententia communissima omnium Doctorum apud Suarezem, Valerium, Reginalem, Sanchezem, Diana, quod tamen video magna egere explicatione, ut intelligatur quandam grauis sit materia in qua votum violatur. Primo enim falsum omnino videtur, quod tamen non omnino improbat Rebellus part. 1. lib. 3. quaf. 15. sect. 3. num. 22. sufficere quidem ad grauem voti violationem quod sufficeret ad furtum graue; sed graue tamen furtum considerandum non esse, quod est graue respectu extranei, nam religiosi respectu conuentus ad quem pertinent considerandi sunt ut filii, requiritur autem maior quantitas, ut furtum filii sit graue circa patrem, quam furtum extranei, vnde concludunt aliqui, peccatum non esse graue, nisi ascendas ad summam duorum saltuum aureorum. Sed hæc sententia meritò ab omnibus reprobatur vnamimenter, & Rebellus ipse statim contradicit, quia hic non attenditur tantum temporale detrimentum, quod affertur conuentui, sicut attenditur in furto filij, sed præterim attenditur detrimentum spirituale religionis ex relaxatione paupertatis. Quod enim si acciperes ab extraneo, materia est peccati graui sufficit si accipias eo rebus cōuentus. Deinde falsum est, quod religiosi cōsiderentur in hoc puncto ut filii, qui sunt domini paternorum bonorum saltem in spe, vbi certa non potest dati regula, quia sunt aliquando plures, aliquando pauciores fratres, in quos incommode illud redundat. Fator ergo cum De Lugo religiosum non considerari ut omnino extraneum, sed illum tamen obligari ex voto, ad bona communitatibus non usurpanda nisi de licentia prælati, & si usurpar in materia, quæ communiter censetur sufficere ad furtum graue, illum peccare mortaliter, quod tamen diuersimode applicari debet ad diuersas materias. Secundò enim in pecuniis conuentus quas aliquis daret extraneis, vel ad suos usus acciperet, non est dubium, quin furtum unius nummi esset materia graue: in vestibus communibus, quæ non sunt adhuc applicatae aliis, & quas tu tibi assumis, maior requiritur quantitas ut peccatum sit graue, rectè autem docet Suarez lib. 8. cap. 15. num. 6. maiorem requiri quantitatem ad peccatum graue, quando aliquis dat aliis religiosis eiusdem conuentus, usum rei sibi iam concessæ. Circa esculentæ & poculenta ut peccetur mortaliter, certum est requiri summam maiorem. Scribit vero Suarez num. 41. quod si duxat ad actualem & proprium usum quasi transitorium à religiosis aliquid sumatur regulariter non videri peccatum mortale, nisi damnificatio religionis est nimia, & in re extraordinaria, & pretiosiore: secus vero est si huiusmodi res acciperentur in magna quantitate, & occulte tentant consumerentur paulatim, nam illud esse posset graue peccatum. Denique approbo quod ait Sanchez num. 30. quod si sepe violetur hoc votum in materia leui, modica illa coalescent in materiam grauem, si sunt pecuniae, in aliis omnibus modicas violationes non eo modo vnit ad grauem quantitatem. Alia plura possent hic addi que spectant magis ad votum paupertatis fususque tractantur à Theologis in materia de votis religiosis.

Materia graui in pecuniis.

Materia graui circa esculentæ.

Tertia pars conclusionis erat de votis emissis in Societate post biennium nouitiatus, que licet vero propriè, ac perfectè sufficient ad faciendo religiosos, non auferunt tamen dominum bonorum, sed illud tantum ita ligant, ut nulla supersit facultas illis vtrandi nisi ex licentia prælati, quia scilicet ita sanciunt Pontifices in suis Bullis, & eos excommunicant qui contra senserint. Deinde aperta ratio afferitur, quia retentio dominij sine ullo eius usu non tollit perfectionem paupertatis, sicut matrimonium non repugnat perfectioni voti castitatis si tollatur facultas eo vtrandi, ut pater in Sanctissima Deipara, cuius puritati conjugium nihil obfuit. Similiter ergo dominum non repugnat voto paupertatis, si ab eo separetur facultas vtrandi, præsertim si adeo pendeat à voluntate superioris, ut omni momento sis paratus illud dimittere ad eius nutum. Potest igitur in illis religiosis non obstante voto paupertatis, esse verum dominum, sed ligatum, & separatum ab usu, quod propter rationes optimas conuenienter esse institutum declarant Paulus III. Julius III. Pius IV. Pius V. Gregorius XIII. in bullis quibus Societatis institutum confirmant, & approbant. Sicut etiam approbavit, & luculentissimis verbis confirmauit Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 16. vbi agens de regularibus laudabile appellat institutum Societatis, & decernit ut nihil in eo innouari possit circa votorum simplicium emissionem post biennium nouitiatus. Quæ sanè Spiritus Sancti vox satis potest ad crociantes in contrarium omnes coruos confundendos, & obruendos.

Manet igitur in illis religiosis dominum usque ad ultima vota, sed ita tamen, ut si tunc de rebus suis disponerent, facerent illi quidem validè, sed grauissime tamen peccarent, quamvis eam dispositionem inualidam fore censeant Molina & Lessius, negat vero Suarez illam fore irritam, sed à superiori irritabilem. Si vero queratur quorum bonorum illi manent domini, solet responderi vera hæc esse de illis bonis quæ ante vota possidebantur, vel ad quæ habebatur antea ius propter successionem aut quid simile, non autem de illis quæ dari possent, vel eleemosina nomine, vel amicitia, quod non impedit, quin ex licentia superioris acquirere possint rerum etiam illarum dominum sine usa. Si vero à consanguineis legatum relinquatur huiusmodi religioso, non est dubium, quin acquirat illius dominium.

S. III.

An & quomodo Clerici non religiosi habeant dominium.

Hæc doctrina est maximi momenti ut consuletur multorum conscientiis qui percunt haud dubie in æternum, propter malum usum reddituum Ecclesiasticorum. Tractant illam accurate Sanchez tom. 2. in decalogum lib. 6. Molina disp. 140. & sequent. Vasques lib. de redditibus Ecclesiasticis Lessius lib. 2. cap. 4. dubit. 4. qui alios citant innumeros & Theologos & Canonistas, quorum doctrinam ut tradam brevissime, præmitienda primò tria videntur, deinde quorum bonorum Clerici sint domini, tertio quos in usus expendere teneantur bona Ecclesiastica.

Certum igitur est primò, triplex à Clericis posse bonorum genus possideri, alia sunt patrimonialia, quæ ipsi possident titulo ciuili verbi gratia successione, testamento, industria. Alia sunt quasi patrimonialia, quæ ipsi acquirunt quidem ut Clerici, sed non ut beneficiati, verbi gratia celebrando missas, concionando;

R R R r 3

Vota so-
cietatis
simplicia,

cionando : alia sunt Ecclesiastica, quæ aliquis recipit titulo Beneficij Ecclesiastici qualis est Episcopatus, Canoniciatus, &c.

Congrua sustentatio.

Triplex status bonorum Ecclesiastico- rum.

Prima dubitatio.

Secunda.

Tertia.

Certum est secundò nomine congrua sustentationis, intelligi communiter ea, quæ sunt vnicuique necessaria ad sustentationem honorabilem sui status & familiæ, secundum conditionem gradus, dignitatis, qualitatis, & regionis in qua commoratur Clericus, qui non tenetur ad vitam parcam, sed facere potest sumptus moderatos & decentes secundum statum suum ut viuat honorabiliter more Christiano, & Ecclesiastico.

Certum est tertio, quod bona Ecclesiastica tripli- cem ab initio Ecclesiæ habuerunt statum. Primus fuit, quando per multa saecula Clerici omnes erant religiosi, & omnia inter illos bona erant communia, ut probant clarissimè Bellarminus lib. de Monachis cap. 5. Basilius Legionensis 1. part. variarum quæst. 3. scholastica cap. 2. patetque omnino ex variis Pontificum decretis, & ex Patrum testimoniosis præsertim Augustini, Hieronymi, Gregorij. Secundus status fuit à temporibus Simplicij Papæ sub annum 471. cum in quatuor partes huiusmodi bona diuidi cepererunt, prima enim pars Episcopo, secunda Clero, tertia fabricæ, quarta pauperibus destinata erat. Quod confirmatum est à Gelasio Papa anno 494. ut constat ex cap. redditibus 12. quæst. 2. Tertius status est is qui nunc in Ecclesia viget, sunt enim instituta & erecta beneficia quibus certi prouentus sunt annexi, ut totum hoc cedat Beneficiato, nullà factâ mentione pauperum. His præmissis

Non est dubium, quin Clerici non religiosi domini sunt bonorum patrimonium, & quasi patrimonium, ut omnes fatentur : sed de redditibus beneficij

Ratio dubitandi est primò, dicunt multi Canones quod bona Ecclesiastica sunt patrimonium pauperum, ut habetur cap. quia iuxta, 17. quæst. 1. &c. quod autem 23. quæst. 7. vbi profitetur Augustinus se procuratorem esse pauperum, asséruntque plurimi Patres committi furtum à Clericis, si bona pauperum dilapident, ut exaggerat eximiè Bernardus epist. 2. & 4. Vnde argumentor, quia ex intentione fidelium qui bona sua liberaliter Ecclesiæ dederunt, & ex intentione ipsius Ecclesiæ aliqua pars reddituum destinata est ad alendos pauperes, ut patet ex iis quæ initio Ecclesiæ fiebant, & ex ipsa prima institutione beneficiorum, sed hanc intentionem nemo potest mutare, ergo illa bona verè pertinent ad pauperes. Frigida enim viderur esse responsio communis, quæ dicit valuisse quidem id initio, nunc autem post factam bonorum divisionem id non valere, si enim talis ab initio fuit voluntas fidelium, ut ex iis alerentur pauperes, certè omnino videtur, quod Ecclesia intentionem illorum non potuit fraudare.

Secundò, in multis etiam Canonibus negatur, Clericum esse dominum bonorum Ecclesiæ, dicuntur enim esse tantum dispensatores, verbi gratia sic habet Canon 40. Apostolorum relatus à Gratiano 12. quæst. 1. cap. precipitum, & ibidem cap. res Ecclesiæ; quia sicut bona immobilia Ecclesiæ non pertinent ad ipsos Clericos, sed ad Ecclesiæ, sic pertinent etiam illorum redditus, imò id etiam constat, quia ex iure communi prohibentur Episcopi testamentum condere de redditibus Ecclesiæ. Iuò si aliqua ratio probaret, Clericos esse dominos fructuum, sequeretur quod domini etiam essent religiosi facti Episcopi, qui tamen semper tenentur voto paupertatis.

Tertiò, si plenum dominum illorum bonorum collatum est Clericis beneficiatis, sequitur quod æquè liberè possint disponere de illis bonis, ac de patri-

monialibus, & æquè ac alij laici, hoc autem esse falsum constabit ex sequentibus.

Dico secundò, Clericos beneficiatos non esse quidem vlo modo dominos bonorum immobilium beneficij, sed illos tamen esse verè ac plenè dominos reddituum beneficij, non tantum quod partem congrua sustentationi necessariam, sed etiam quod partem prorsus superfluam. Ita docent & fuisse probant Sarmientus, Soto, Ledesma Couarruvias, & alij citati à Valentia, Molina, Lessio, Sanche, Azor, Valsq. Hurtado, De Lugo. Repugnat autem plures tūm Canonistarū, tūm Theologī cum Nauarro tract. de redditibus quæst. 2.

Prima pars de bonis immobilibus neminem habet aduersarium, illi enim haud dubie pertinent ad cœtum Ecclesiarum in quibus sunt, vel etiam ad totam Ecclesiam, quæ sola potest de illis disponere, quod Clerici nullo modo possunt. Neque vero dominum illud est in solo Christo tanquam Principe totius Ecclesiæ, vt censem Maior & Nauarrus, neque in solo Pontifice qui non est nisi dispensator, sed in ipsa Ecclesia, vt docet S. Thomas quæst. 23. art. 8. & fuisse probat Molina tom. 1. tract. 2. disp. 142. dominium enim Dei, & Christi non impedit dominium subalternum creaturarum: Pontifex neque licet, neque validè potest alienare bona huiusmodi, atque adeò non est dominus.

Secunda pars de redditibus huiusmodi bonorum Prima pars totorum habet difficultatem. Probatur autem primò de redditibus horum ex decreto Pontificum verbi gratia, Capitulo unico de Clericis non residentibus in 6. Statuit Bonifacius VIII, ut ille qui diuinis officiis non interest circa iustum & rationabilem necessitatem, rerum perceptarum dominium non acquirat, neque illas efficiat suas, imò & ad omnium restitutionem teneatur, ergo hinc rectè sequitur, quod alij qui adsunt verè acquirunt dominium: est autem quod hoc eadem ratio aliorum, quæ colliguntur ex beneficiis. Vnde in Tridentino sess. 23. cap. 1. decernitur de Episcopis non residentibus ut pro rata temporis, fructus non faciant suos, neque illos retineant, ergo alios fructus efficiunt verè suos. Deinde argumentor, quia fructus beneficij non minus cedunt dominio Clerici quam pauperum, quando illis dantur, certum autem est quod pauperes verè sunt domini pecuniarum quas acquirunt ex beneficio, quidni ergo & Clerici qui non minus capaces sunt dominij? Deinde si Clerici non essent domini horum bonorum, deberent rescindi donationes in quibus Clerici de huiusmodi bonis disponunt circa prius vsus, hoc autem factum haec tenus non est.

Ad primam Respondeo illos omnes Canones quibus dicuntur Ecclesia bona, esse bona pauperum, esse intelligendos dupliciter: primò de illis temporibus in quibus ante factam distributionem bonorum Ecclesiæ, Clerici omnes erant religiosi, & nullum habebant dominium: vel certè quando postmodum quartæ bonorum illorum pars pauperibus fuit destinata, tunc enim illa debebatur etiam ex iustitia nunc autem post factam divisionem longè alia ratio est, quia totus fructus beneficij datus est Clerico. Secundò Pontifices & Patres per quandam ibi loquuntur exaggerationem, ut significant obligationem dandi pauperibus fructus superfluos, sicut etiam sècè dicunt laicos furari, quoties ex superfluis non tribuunt Eleemosinas. Itaque nego fideles suis dedisse bona Ecclesiæ cum ea conditione, ut imponeretur obligatio iustitiae ad danda ea pauperibus quæ forent superflua; liberaliter enim sua bona dederunt, ut de illis statueret Ecclesia, quod expedire iudicaster: illa verò iudicauit optimas ob causas, ut bonorum illo-

Solutio
prima da-
bitacionis.

rum domini essent Clerici; cum obligatione tamen Charitatis, de qua statim dicam.

**Solutio se-
cunda.** Ad secundam Respondeo certum omnino esse, quod Clerici nullo modo disponere possunt de bonis immobilibus beneficij, de redditibus vero disponere possunt, vnde dispar ratio est. Farcor quod ex iure communi non possunt Episcopi condere testamentum, & disponere de bonis Ecclesiasticis quia in articulo mortis Ecclesia eos priuat usum illius dominij quod haberunt in vita, alij Clerici non prohibentur testari, patet ergo quod sunt domini. De religiosis qui assumuntur in Episcopos maior controvicia est, nam aliqui negant illos solui voto paupertatis, alij probabiliter afferunt, quos citat & sequitur Valsques cap. 3. Sanches cap. 6. Hurtadus §. 54.

**Solutio
tertia.** Ad tertiam Respondeo fateri omnes Theologos quod Clerici ex redditibus partem illam, quae coniugae sustentationi necessaria est possunt seponere, alienare, dare consanguineis vel aliis pro libito, si habeant verbi gratia bona patrimonialia vnde viuant, vel etiam si parciunt viuendo aliqua sibi subtrahant, quae non superflue possent expendere. Secundò faciunt ferè omnes, quod bona quasi patrimonialia, nimurum stipendia pro Missis, distributiones inter praesentes, eisdem in usus possunt expendere, in quos licet illis expendere bona patrimonialia, neque tenentur specialiter ex illis facere eleemosinas. De solidis igitur redditibus veri beneficij difficultas est quare Clerici, qui eorum sunt domini expendere illos non possint ad quos voluerint usus, sed peccent mortaliter si expendant in usus superfluos canum, equorum, coniuiniorum, vel si thefaniarent, quod ut explicem videndum est.

§. IV.

Quomodo, & quos in usus teneantur Clerici ex pendere redditus beneficiorum.

**Prima du-
bitatio.** R atio dubitandi primò est illa quam attuli, quia scilicet nulla ratione probari potest tanta illa obligatio dandi eleemosinam, quae non probet Clericos obligari ad restitutionem, si partem illam residuam non dederint pauperibus: nam hoc non probat nisi ordinatio Ecclesiae, fidelium intentio, qui Ecclesiam tot bonis non locupletassent, nisi voluissent pauperibus prospicere. Sed hanc omnia obligationem iustitiae magis indicant quam Charitatis, & Patrum etiam testimonia statim afferenda plenam obligacionem demonstrant, ut patebit.

Secunda sequeretur quod etiam pauperes grauiter peccarent, si das Eleemosinas expenderent in usus prophanos, nam illæ sunt etiam res Dei. Deinde sequeretur quod ij etiam peccarent qui data sibi à Clericis munera recipierent, verbi gratia laicos illos qui ex hereditatibus consanguineorum ditantur teneri ad eas recusandas, hoc autem quis vnuquam aut dixit, aut fecit.

Tertia. Tertiò graue videretur esse illud onus cum sit difficile determinare, quid & quantum sustentationi congrex sit necessarium. Imò sequeretur quod ij etiam qui habent Capellianas, aut pensiones beneficiorum tenentur similiter ad danda pauperibus quæ supra sustentationem congruam sunt residua.

**Conclusio.
affirmans.** Dicendum tamen tertio est, certum omnino esse, quod Clerici beneficiati totam portionem fructuum redundantem, tenentur dare pauperibus, vel expendere in pios usus, peccare autem mortaliter si ad ditandos amicos aut consanguineos, vel in alios prophanos usum insument. Ut autem videoas quam hoc sit verum,

Primò ita censent vnamiter Theologi omnes, & Canonistæ quos dabunt Valsques opusculo de elemo- fina cap. 4. Molina disp. 146. L'essus cap. 4. dubit. 6. vt merito mireris Dianam parte 5. tract. de elemo- fina, resolut. 27. Hurtadum secl. 7. qui contra Doctorum omnium communem sensum soli ausi sunt dicere, quod huic obligationi satisfacit Clericus, si quartam partem, vel certè diuidim partis illius redundantis largiatur pauperibus, citantque Toletum, Molinam, Bannem, & Lorcam qui contrarium distinctè afferunt, ut rectè ostendit De Lugo §. 11.

Secundò, sic imperat distinctè Congilium secl. 25. cap. 1. de reformatione vbi omnes beneficiatos alloquens nullo excepto etiam Cardinali, sic habet, omnino eis interdicti sancta Synodus, ne ex redditibus Ecclesiae consanguineos, familiarēsque suos augere studeant, citantque in eam rem Canones Apostolorum, de quibus statim dicam, & rationem affer, quia illæ res sunt Dei.

Tertiò, Canones Ecclesiastici sic iniungunt. Primus est Canon Apostolorum 39. citatus à Concilio Tridentino, vbi dicitur quod non licet Episcopis ex Ecclesiae bonis aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis quæ Dei sunt condonare, quod si pauperes sunt, tanquam pauperibus subministret, nec eorum occasione Ecclesiae negotia depræderetur. Secundus est cap. quia tuafraternitas 12. quæst. 1. vbi Sancti Gregorij verba sunt, omne quod supereft necessitatibus, in casis piis & religiosis erogandum est. Idem habetur cap. decima 16. q. 1. vbi ait Augustinus decimas à Deo delegatas esse pauperibus, & qui eas non soluunt, tot homicidiorum reos esse quot pauperes famé pereun: similiter cap. conuertimini ibidem afferit Hyeronimus puniri à Deo populos, quia Ecclesiastici pauperes priuant elemosinis.

Quartò, multi sunt in eo arguento Patres, de quo Patrum nemo dixit uberiorius, nemo clarius quam S. Bernardus verbi gratia epist. 2. ad Fulconem, quidquid præter necessarium vñlum ac simplicem vestitum de altario retunes, rapina est, sacrilegium est. Epist. 42. ad Henricum Senonensem verum tu sacerdos Dei altissimi, cui ex his placere gestis, mundo an Deo: & in declamatione ad illud Euangeliū; ecce nos reliquimus omnia res pauperum non pauperibus largiri per sacrificij crimen esse dignoscitur, &c. de altario viuat, non superbiat, non luxuriatur denique non diteatur.

Quintò, quamvis præcipua & primaria ratio sit Ecclesiæ præceptum, optimam tamen & conuincens est ratio Concilij Tridentini quam tangunt etiam omnes Patres, quia scilicet illi redditus sunt res Dei, hoc est res Deo confecrata, non minus ac sacra supellex data Ecclesiae, Deo ipsi data ad Deum honorandum, & peccata expianda, vnde illarum rerum talis natura est, ut sit turpissimum ad alios usus illas quam ad sacros conuertere, sicut est turpe calicem aureum, lampadem argenteam datam Ecclesiae diuendere ac expendere ad equorum pompa, ad coniuiniorum lasciuiam, ad ludorum velaniam.

Ad primam Respondeo in iis omnibus quæ attulisti solam iudicari obligationem Charitaris, non autem iustitiae. Ecclesia enim quamvis in creatione beneficiorum plenum Clericis dominium attribuerit, potuit tamen illis præcipere ut partem redundantem erogarent in pauperes, alioqui valde imprudente tam illis bonorum copiam permittere.

Ad secundam Respondeo magnum discrimen esse pauperum, & Clericorum, quia id Ecclesia pauperibus non præcipit, sicut imperat Clericis. Deinde non datur pauperi eleemosina ut illa sit res sacra & in Dei usus destinata, Clerico autem datur cum tali onore Denique

Consensus
Doctorum

Canones
Ecclesiastici

Rationes

Solutio
Prima du-
bitatio.

Solutio
secunda.

Denique modica quædam portio illorum bonorum pauperi apergitur, in possessores beneficij tota effluit copia bonorum. Illos qui à Clericis consanguineis aut amicis huiusmodi accipiunt munera, & hereditates, si petant & sciant illa fuisse superflua congruae sustentationi Clericorum, certum est grauissime peccare, quia inducent alium ad peccandum, dando id quod obligantur non dare nisi pauperi: sed non tenentur tamen ad restitutionem, quia ille Clericus non tenebatur nisi ex Charitate dare illa bona pauperi: Si autem non petant, multi censem illos adhuc peccare, Sanches, Corduba, Nauarrus; alii negant illos peccare, quos referit & sequitur de Lugo, mihi sane prior sententia videtur probabilis.

Solutio
tertiae.

Ad tertiam Respondeo congruam sustentationem non debere nimis scrupulosè definiri, sunt autem in ea tres gradus, summus, medius, infimus: nemo autem peccat, nisi quando excedit summum, teneret vero quilibet si amans est salutis, examinare quis ille sit, habitâ ratione personæ, loci, dignitatis, aliarumque circumstantiarum, & attendere ne Dei bona reddat prophana. In particulari autem quomodo debeat definiri congrua sustentatio tractant Nauarrus tract. citato de redditibus, Azor lib. 6. cap. 10. quæst. 9. Filiccius in appendice Tractatus 41. cap. 7. quæst. 4. optima illa regula est si attendas ad alios qui timoratæ sunt conscientiæ, habentque simile beneficium, & illis omnino te conformare.

Congrua
sustentatio
quomodo
definienda.

Primi ergo fatetur esse probabile, quod stricta lex non eos obligat qui habent Capellam aut pensionem, quamvis contrarium non pauci teneant citati à Sanche, Vasque, De Lugo, sed pro certo tamen eos obligari qui habent beneficium in commendam, quia illi sicut beneficiario substituuntur in eius munere, ita & in onere. Similiter qui habet plura beneficia non potest ex singulis congruam assumere sustentationem, sed si ad eam viiis beneficij redditus sufficiat, debent reliqua in pauperes.

Secundò, fatetur quod nomine (pauperum) quibus facienda sunt ex his bonis Eleemosinae, non iuntur intelliguntur, qui non habent necessaria naturæ, sed iij etiam, qui non habent res ad statum necessarias iuxta conditionem personæ. Unde sequitur quod beneficiarius largiri aliquando potest consanguineis ea quæ ad eam statum sunt necessaria, non quidem ut illos locupletet, sed tantum sustenter, quantum satis est ad vitandum pudorem. Addo etiam cum Nauarro & Sanche, posse paulo plus dati pauperibus consanguineis, quam alijs egenis, quia ordo Charitatis id exigit. Imò etiam affero cum Molina, Nauarro, & Sanche dari posse consanguineis ad eleuandum statum conuenienter ad dignitatem ipsius Clerici, verbi gratia Cardinalis suos consanguineos, ita potest iuuare, ut eorum status dignitatem Cardinalis non dedecat, & aliorum, eadem ratio est. Potest item ex redditu beneficij alere nepotes in studijs, & promouere ad doctoratum, si aliunde id non possint asequi. Denique affirmant Doctores, licita etiam esse munera modica in testimonium amoris, & gratitudinis, aliaque huiusmodi sine quibus inter amicos urbanè non vivitur, quod etiam pertinent modica coniuia & decens hospitalitas, quæ omnia continentur in sustentatione congrua. De hac Clericorum obligatione; alia nonnulla dabant Doctores quæ tamè ex principijs allatis, non est difficile colligere.

§. V.

Vtrum eiusdem rei duo possint esse Domini simul & in solidum.

Sensus
questionis

Non queritur utrum possint duo simul dominium habere inadæquatum, & partiale in rem eandem, ita ut neuter possit de illa disponere nisi dependent à voluntate alterius, nam hoc est quotidianum: sed queritur, utrum possint ambo simul habere plenum & solidum dominium, ratione cuius possit utrumque sine alterius cuiusquam iniuria de illa secundum voluntatem disponere, vel permanenter per aliquod tempus, vel saltu in aliquo instanti, quo res donatur aut venditur, utrum (Inquam) donator & donatarius saltu pro instanti quo fit donatione fiat domini simul rei donata.

Ratio dubitandi primum est, quia nemo potest eo instanti retinere dominium in quo illud transfert in alterum, sed in instanti donationis, donator transfert dominium rei donata in donatarium, ergo donator in eo instanti non seruat dominium. Deinde ille qui dat alteri librum, dicit ego abijco dominium libri, sed illa propositio practica est & operatur de praesenti id quod significat, ergo ille qui dat librum habet dominium libri, alioqui habet simul priuationem & formam. Denique ille qui dat libertatem seruo, non manet eo instanti dominus sui serui, alioqui ille unus & idem qui liberatur esset simul seruus & liber, ligatus & solitus, quod implicat. Imò dominus serui faciat se seruam sui serui, tunc utrumque in eodem instanti erit seruus & dominus.

Secundò, tunc homo non est dominus libri quando non potest licetè uti libro contra voluntatem alterius, sed in instanti donationis donator non potest uti libro contra voluntatem alterius, faceret enim iniuriam illi si uteretur, ergo non est dominus in eo instanti: Probatur maior, quia coniux qui eo instanti quo consentit in matrimonium peccaret cum altera, committet adulterium contra iustitiam alteri debitam: & professus qui eo instanti quo emitit professionem peccat contra castitatem, peccat contra votum, ergo donator in instanti donationis non potest licetè uti re illa quam donat. Deinde quo instanti causa conferuans definit esse, definit etiam esse effectus conservatus, sed causa conservans dominium est voluntas habendi dominium, ergo in instanti, quo dicitur nolo esse dominus, non habetur dominium.

Tertiò, si dominium libri pro uno instanti esse potest in eo qui dat, & in eo qui accipit, potest etiam esse pro tempore sequenti, quod tamè vulgo rejicitur, probatur sequela, quia contradictione non magis esse possunt in uno instanti quam in tempore, sed ideo dominium esse non potest in duobus in tempore, quia includit contradictionem, ergo repugnat etiam pro unico instanti, sicut dicitur priuationem & formam neque in tempore, neque in instanti esse posse simul.

Dico primò, esse prorsus impossibile, ut duo simul permanenter, & pro aliquo tempore diuisibili sint in solidum domini eiusdem rei. Ita fatentur omnes communiter & sic habetur ex lego si ut certo §. si duobus ff. commodati.

Ratio est, quia, si duo per aliquod tempus, rei eiusdem essent Domini, possent iuste habere voluntates repugnantes circa rem eandem, posset enim unus dicere volo illam rem destruere, alter nolo destruere, ex quo sequeretur bellum ex utraque parte iustum.

iustum. Deinde dominum est facultas disponendi de re aliqua sine alterius iniuria, sed si Petrus dominus sit libri, non possum de illo disponere contra Petri voluntatem sine illius iniuria.

Secunda conclusio. Dico secundò, videtur probabilius quod transfeunter, & in instanti quo res aliqua donatur, dominum est simul in eo qui donat, & in eo qui accipit.

Probatio. Ratio est, quia dominum solidum rei quæ donatur eo instanti reperitur in duobus, si est simul in accipiente & donante; est autem in accipiente ut omnes fatentur, qui enim accipit dominum habet id quod accipit, & effectus eodem instanti existit quo prudenter, cum produci sit accipere existentiam: quod verò sit in donante probatur, quia dominum est potestas utendi & disponendi de aliqua re sine alterius iniuria, sed qui dat aut vendit librum eo instanti habet talem facultatem, quia liberè donat, & posset illum retinere, vel etiam alteri donare aut vendere, sicut cum loquor, liberè loquor. Deinde tunc dominum existit quando elicit suum actum, sed in instanti quo donas librum, elicit actum dominij in talem librum, ergo eo instanti est dominum in talem librum. Denique nemo dat id quod non habet, sed das dominum in hoc instanti, ergo illud habes.

Prima instantia. Neque dicas primò, sufficere ut habueris dominium immediate ante.

Sed contra, eo instanti quo donas mihi librum, ego possum illum dare alteri, non habui dominium antea; ergo illud habeo tunc quando dono. Imò si Deus diceret volo ut sis dominus libri usque ad illud instans, tunc eo instanti, non possem dare librum, ergo debo esse dominus eo instanti quo dono.

Secunda instantia. Neque dicas secundò, ille qui destruit librum eo instanti non est dominus rei non existentis, & tamen elicit actum dominij. Similiter ille qui cedit dominio elicit actum dominij, & tamen eo instanti non haber dominium.

Respondeo posse aliquem esse dominum rei non existentis eo instanti quo facit illam non existere cum prius existeret. Cessio dominij significare duo potest.

Primò, non acceptationem dominij, quod mihi offertur, verbi gratia tu mihi librum donas quem ego non accepto, illa cessio non est actus dominij ut patet.

Secondò, cessio dominij significat donationem alteri factam, & tunc dominum eo instanti existit quo fit cessio dominij.

Ad primam Respondeo certum est quod translatione dominij non significat, quod idem numero dominum quod est in te, postea sit in me, quod est impossibile: significat ergo tantum, quod dominum existens in te producat in me aliud dominium in rem candem, & eo modo transfertur dominum cum aliquid donatur, vnde negatur illa maior, quo instanti transfertur dominum, non retinetur dominum pro eo instanti, quia non transferritur idem dominum quod habes sed alterum producitur: illa propositio, ego tibi dono librum, non significat, ego abdico dominum libri pro isto instanti, sed pro sequentibus, implicat enim ut me priuam dominio pro eo instanti quo elicio actum dominij. Neque implicat, vt aliquis pro eodem instanti seruus sit & liber, modo tamen utrumque nomen explicitur positum, non autem negatiuē, significat enim seruus

enim qui est iuris alieni, & liber eum, qui est sui iuris: quæ duo pro uno instanti esse possunt simul.

Neque hinc sequitur, quod eodem instanti possit homo esse seruus peccati, & liber à peccato, quia in instanti iustificationis peccator non potest retinere vinculum illud peccati, sed solus Deus cuius propterea homo specialiter est seruus ratione peccati, quod potest non dimittere.

Ad secundam Respondeo distinguendo minorē, in eo instanti quo dono librum non possum licet illo uti antecedenter & absolute contra voluntatem donatarij concedo, non possum consequenter & ex suppositione nego: sed hoc ut pater, non sufficit ut non sim dominus. Fateor effectum definire illo eodem instanti, quo causa conservans definit. Verum causa conservans dominium, non est voluntas habendi dominium pro instanti quo datur alteri dominium, sed est voluntas dandi dominium pro tempore sequenti, cum enim dico do tibi dominium libri, non dico me nolle habere dominium libri in hoc instanti, sic enim dicere me nolle habere potestatem dandi alteri librum, sed dico me nolle habere dominium libri pro tempore sequenti.

Ad tertiam Respondeo satis ostendit esse quomodo magis impicit ut duo sint domini permanenter, quām ut transfeunter & in unico instanti sint domini; si enim essent domini permanenter possent habere voluntates oppositas, & dari bellum utrinque iustum: si autem transfeunter & unico instanti sint domini, tunc non possunt habere voluntates oppositas, quia donator qui vult, ut ego sim dominus libri, & ut ego de illo disponam ut voluero, non potest velle ut ego non utar eo libro: id est dominia duo eiusdem rei non opponuntur contradictione pro illo instanti donationis, sed opponuntur pro sequentibus. Et hac satis sint de quæstione ut vides subtiliori, quām utrius.

§. VI.

Quarum rerum haberi possit dominium, & quibus modis illud acquiratur.

Nihil hīc difficile video, neque Theologico dignum examine, vnde breuissimè totum hoc definio.

Statuendum enim primò est, quod iure naturæ potest quilibet homo rerum omnium externarum esse dominus, modo eas alter homo non occupauerit: *Omnia dedi vobis in escam, dominamini pisibus maris, &c.* Nullus tamen homo habet ex iure naturæ dominium in alterum, cum omnes eiusdem naturæ sint, ab eodem conditi parente in eundem finem. Sed iure tamen gentium & ciuili licet potest aliquis effici seruus alterius: *Seruus vocatus es* (inquit Apostolus primæ ad Corinthios septimo,) *non sit tibi cura, vitæ tua vel alienæ nemo est dominus, neque membrorum suorum, sed sola nobis data est custodia: Non est alius preter me* (inquit Deus capite trigesimo secundo Deuteronom.) *ego occidam & ego vivere faciam;* quia scilicet, ut ratiocinatur optimè sanctus Thomas *quaestione sexagesima quarta, articulo quinto ad tertium,* id eniūs homo est dominus debet esse aliquid de quo liberè homo iam existens, & liber possit

possit disponere in suum commodum, sed si res illa non sit ab homine ipso distincta, homo, iam existens non poterit de illa disponere in suum commodum, ergo res illa cuius homo est dominus esse debet aliquid ab homine ipso distinctum, hominis autem vita non est aliquid ab homine distinctum, igitur homo non est vita sua dominus, quæ haud dubiè fundamentum est potius omnis dominij. Denique non est dubium, quin famæ sua ac honoris & bonorum spiritualium quilibet sit dominus, cum sit dominus auctum liberorum, per quos illa omnia consequitur, neque tamen illa potest prodigaliter effundere sicut nec alia bona, unde sapiens precipit haberi curam de bono nomine.

Statuendum est secundò, diuisionem bonorum externorum, esse quidem in statu naturæ lapsæ licitam, namne manens tibi manebet, & venundatum erat in tua potestate, inquietabat S. Petrus Ananiae alioqui nullum esset furtum, neque necessaria est restituere. Imò & necessariam esse ad tenendam pacem inter homines, & vitanda iurgia ob concupiscentias, & malitiam, atque ut notat Philosophus ad seruandam societatem communem hominum, & commercia; sed non esse tamen introductam iure naturali, quia in statu innocentiae fuisset communio bonorum, & in iis illa etiam reperitur, qui statum perfectionis amplexi sunt neque tamen verum est quod iure naturæ omnia sint communia, quasi vero natura præcipiat communitatem bonorum, sed tantum est verum, quod rerum natura nemini priuato rei vlli dominium applicuit, sicut neque verum est, quod rerum diuilio sit introducta iure naturæ, ita ut illam præceperit, quia ius naturæ non præcipit in particuli & immediate illa omnia quæ ad tuendam dominum pacem sunt necessaria, sed satis est quod viuierim, & mediata illa suadeat, dictando scilicet esse conformè rationi ut ius gentium instituat illam diuisionem, quo patet remotè ac generaliter dicuntur esse de iure naturæ quæcunque præcipiuntur iure positivo.

Statuendum est tertio, modos acquirendi dominium ab initio esse non posuisse, nisi vel occupationem, vel sortitionem, nunc autem illos etiam esse generaliter duos, occupationem eorum, quæ nullius sunt, & translationem dominij ab uno in alium. Ita fusè tradunt Molina, Lessius, & alij explicantes signifikatim modos quibus acquiritur dominium primò, quidem hominum eorum qui sunt mancipia, quod afferunt posse fieri quatuor modis, venditione, iure belli, natuitate, iusta condemnatione.

Secundò, animalium tūm ferorum, tūm mansuetorum: tertio, eorum quæ sunt in terræ visceribus littore maris, thefauorum prefertim, & eorum omnium quæ certum dominium non habent vel habent pro derelictis. Denique illorum quorum dominium est penes communitatem, ut sunt pasca, sylva cœduæ, &c. quæ omnia optima sunt, sed minuta, sola præscriptio aliquod examen requirit, de qua breuiter

Statuendum est quartò, præscriptionem rectè definiri, acquisitionem dominij, proper possessionem continuatam, tempore lege definito, quæ licita omnino est etiam in conscientia, modo tamen habeat conditiones omnes in iure requisitas.

Prima pars explicat definitionem, quia nimi-

rum (præscriptionis) nomine significatur exceptio quælibet aduersus actionem actoris, id est id quod defensor opponit ei à quo intentatur actio, ut ei respondeat, & ostendat actionem eius admittendam non esse ut cum dicit testes esse infames, iudicem minimè competentem, præscriptio est seu exceptio dilatoria: cum dicis te soluisse iam anteā id quod petitur, exceptio est peremptoria. Sic igitur, quia possesso rei ad alterum pertinentis continuata per tempus lege definitum opponi potest ei qui actionem intentat ut rem suam recuperet & ita excluditur eius actio, rectè vocari potest præscriptio, siue usu capio, quæ duo idem prorsus significant.

Secunda pars afferit huiusmodi præscriptionem etiam in foro conscientia licitam esse, quod video negatum esse à quibusdam Canonistis, sed immēritò, quia leges humanæ, quæ præcipiunt, ut possesso alienorum bonorum facta per longum tempus cum certis conditionibus, fauac possessori, iusque omnino sunt, sic enim expediebat fieri ad pacem tuendam inter ciues: potuit autem res publica ob causam adeò legitimam si statuere approbareturque in iure Canonico: si autem præcepit in iure civile ut seruare possem illud, quod seruare sine peccato, nequaquam possum, iniusta esset & perniciosa lex, statuta in perniciem animarum.

Tertia pars explicat conditions ex lege requi-sitas, ut translatio illa dominij sit legitima; solent autem illæ quinque numerari, ut res sit præscriptibilis, ut vera sit possesso, ut bona fides, ut titulus probabilis, ut tempus legitimum.

Primò dixi, rem esse debere huiusmodi ut præscribi possit, quia nimis multa sunt quæ nunquam de iure præscribi possunt, huiusmodi est libertas hominis; qui enim seruus initio non fuit, diuturnitate temporis quo seruavit non definit esse liber, deinde res publico usui addicta, forum, via publica, pons, &c. Deinde limites Episcopatum aut parochiarum, ea quæ debentur principi in recognitionem supremæ potestatis: ius decimatum non est præscriptibile per hominem laicum, locus religiosus, & alia in iure definita.

Secundò necesse est ut verè res illa possideatur, non modò naturaliter, eo modo quo possident, depositarius aut conductor, sed etiam civiliter, id est non solo corpore, sed etiam animo, quæ dicitur possesso civilis, cum vel animo solo vel corpore simul & animo res aliqua detinetur, hanc enim omnino requirunt iura, idè nunquam possidere possunt sufficenter ad præscribendum, religiosus professus, si possideat suo nomine, conductor, depositarius, usufructarius, tutor, curator, qui ut pater suo nomine non possident.

Tertiò, requiritur bona fides possidentis, id est ut ille prudenter existimat rem illam, quam possidet esse suam, vel certè illam non esse alterius, mala verò fides cum existimat illam esse alterius, quam tu interim tamen seruas, tunc autem nullam esse posse præscriptionem fatentur omnes Doctores, & affirmant omnia iura, iuxta notissimam illam regulam iuri in 6. posse[m] male Fidei vel tempore non Prescribit approbatam ab Alexander III. cap. vigilanti, Titulo de prescriptiōnebus.

Difficultas tamen est, utrum bona illa fides tollatur per dubium, vel per conscientiam erroneam! dubius eris, si con iudices certò vel probabiliter quod res illa sit tua: conscientiam habebis

bebit erronam; iudices quod possidere non potest cum dubio. Respondent igitur communis Doctores, quod talis dubitatio impedit, ne possis inchoare possessionem, quia in dubio melior est conditio possidentis, & propter eandem causam impedit ne possis illam continuare. Conscientia erronea impedit præscriptionem ut colligitur ex lege si fur paragrapho primo D. de usu capiobus.

Quarto, requiritur etiam titulus probabiliter præsumptus, qui nimurum probabiliter existimetur esse validus, qualis est emptio ab eo quem nescis esse furem: verus videlicet titulus præscriptionem non exigit, sed sufficit titulus existimatius legitimus, sine quo non potest esse bona fides initio possessionis: est autem necesse, ut præsumptio veri tituli non oriatur ex ignorantia iuris indubitate, verbi gratia si putares esse licitum emere à fure, tunc enim quamvis ignorantia esset inuincibilis nulla tamen præscriptio est, ad quam est necesse ut oriatur ex ignorantia facti, verbi gratia si nescias furem esse illum qui vendit, tunc enim fructus quidem possunt præscribi, non autem res ipsa furto sublata. Porro ad res Ecclesiasticas non debet allegari titulus si possessio sit temporis immemorialis, in cæteris necesse est probari titulum quando possessio est minor tricennali.

Quinta & potissima conditio est, continuatio possessionis per certum aliquod tempus non interrupturn, si enim interrumpatur tempus tunc dormire dicitur præscriptio non cessare, quale autem tempus præscribant leges explicatur communiter à Doctoribus.

Primo enim ad præscribendas res mobiles sufficit haud dubie possessio triennalis inter præsentes qui nimur in eadem vrbe commorantur, quadriennalis autem inter absentes.

Secundo, ad præscribendas res immobiles Ecclesiæ Romanæ requiruntur anni centum: aliarum Ecclesiasticarum anni triginta inter præsentes, inter absentes quadraginta.

Tertio, ad præscribendas res immobiles priuatorum non vitiolas, id est nec furto, nec vi sublatas, sufficit possessio decem annorum inter præsentes, viginti annorum inter absentes: si vero vitiæ fuerint, & ad hæredes omnino ignoros transmissæ, requiritur possessio annorum triginta inter præsentes, quadraginta inter absentes. Quæ omnia sic vniuersim proposita plures habent limitationes, nam verbi gratia contra pupillum nunquam currit præscriptio: Contra minorem non currit nisi tricennalis: Contra principem non currit possessio nisi centenaria, circa ea quæ coronæ annexa sunt: Contra ciuitates annis quadraginta præscribitur: si vero vendita res esset, donata, vel per ultimam voluntatem relicta, præscribitur tantum annis centum. Valet autem hic etiam regula illa celeberrima cancellariae de pacifica possessione beneficij per triennium, quod nimurum si non sis intrusus aut simoniacus, & possederis triennio toto beneficium, quod tamen ad alium pertineat tunc illud incipiat esse tuum, neque in eo molestari possis, vt docet Sanchez libro secundo, consiliorum capite primo, dubitat, vigesima, De Lugo disputatione, septima, sectione septima.

Plura dicere parantem & ea persequi quæ de actibus partibusque, tūm iustitiae, tūm aliarum virtutum moralium dicere proposueram initio

Tom.

quaestiones huius, cursum tamen inhibere cogit excrescens supra modum voluminis moles, & cauī ibi monui, reiçere ad Philosophiam moralem, ubi plenius ex mente tūm Philosophi, tūm sancti Thomæ proponi poterunt, actus omnes iustitiae tūm communitatiæ, tūm distributiæ, restitutiæ videlicet, contractus, iudicia, distributiones onerum & munerum publicorum. Deinde partes illius virtutis præsertim potestatiæ, maximè vero religio reliquarum omnium præstantissima. Postea virtutes aliæ due morales, fortitudo, & temperantia, cum proprijs singularum munieribus, actibus, atque partibus, sed stylo philosophico, qui controversias illas omnes morales ignorat spectantes ad causas potissimum conscientiæ, propter quas Theologia nunc casuum, ob malitiam nouorum dogmatistarum imperiti vulgi iudicio subest, & in mulierularum etiam circulis traducitur, & ridetur ut impia & prophana. Ego autem à iugis omnibus semper alienus lubens etiam ab omnibus illis abstineo controveſijs, & in sola hære Theologia speculatrice veritatis, inimica vanitatis. Iamdiu autem est cum vocat me imò rapit ad se Christus Saluator verus bonorum omnium cordum magnes, trahit Maria Deipara cum illicijs omnibus gratiarum quibus est plena, rapiunt Sacramenta fontes Salvatoris & salutis, tria enim hæc sunt quæ accuratè tractantur in posteriori Toto Scholastice nostræ Theologiæ ut in eo solo definat & quietcat qui solus est initium & finis Christus Saluator.

Nunc perducō ad umbilicum hoc primo volvime in quo sex tractatibus explicantur Deus, Angelus, homo, cognosciturque Deus secundum s̄, ut principium omnium effectuum, ut finis hominis ultimus & vera eius beatitudo superest ut breuem in summi redacta ea videat vniuersa, lector benevolus, quæ singulis tractatibus disputantur.

Primus videlicet tractatus Deum unum & Trium exhibet cognoscendum, sex disputationibus, quibus explicatur Dei primum cognitio propriæ viatorum, quo ad existentiam, quidditatem, attributa, & modum quo cognoscitur ab illis in speculo & Enigmate.

Secundo cognitione Dei, propria comprehensorum, hoc est visio Dei, cuius traditur possibilitas & existentia principia effectiva, species impressa, lumen gloriae, intellectus. Obiectum primarium & secundarium, quidditas & proprietates.

Tertiò perfectio intellectus diuini id est infinita latitudo sapientiae ac scientiae Dei tūm in genere, tūm sigillatum, scientia possibilium, scientia eorum quæ absolute futura sunt, scientia conditionata, scientia practica, sive approbationis.

Quarto perfectio voluntatis diuinae quoad obiectum, variis actus, deinde quoad proprietates præcipuas, quarum difficilima est libertas.

Quinto perfectio prouidentiae, quæ generatim consideratur quoad existentiam, quidditatem, actus quos includit tūm intellectus tūm voluntatis, generales proprietates, & actus, quos elicit. Deinde sigillatum expenditur prouidentia erga electos & reprobos, id est prædestinationis, & reprobationis abyssus profundissima saltem ostenditur. Postrem mysterium diuinitatis in fastigis id est abditissimum Trinitatis secretum probatur existere, declarantur ea quæ sunt de illius intrinseca quidditate, explicantur proprietates personarum singularum in particulari, ac demum illæ, quæ omnibus personis com-

SSS 2

mones

692 Disp. V. De Virtut. Quæst. III. Sect. III.

munes sunt. Hæc sunt quæ de ineffabili & incomprehensibili balbutire potest muti hominis lingua, & cæxa mens percipere.

Secundus tractatus de creaturis spiritualibus completis duplici disputatione scrutatur Angelorum perfectionem primo naturalem, quoad substantiam, intellectum, voluntatem, potentiam motricem tunc immanenterem tunc transcurrentem: deinde supernaturalem iuxta tria instantia quibus creati sunt in gratia, lapsi sunt, aut perseverarunt, coronam accepérunt meriti, vel paenam peccati.

Tertius tractatus de homine prout eleuato ad finem beatitudinis acquirendum per actus proprios, quatuor proponit principia humanorum illorum actuum, totidem disputationibus, primo principium finale, seu beatitudinem, de qua plenè agitur. Secundò principium directium, seu conscientiam, cuius propria ratio, variae diuisiones, & obligations exponuntur accuratè. Tertiò principium materiale vbi ratio voluntarij, & tota humana libertas probantur, & explicantur: Quartò principium formale seu moralitas secundum naturam suam vniuersim, deinde secundum varias species, causas, & munera locum habet.

Quartus de homine prout defecit à beatitudine lapsus in peccatum per propriam malitiam, qua-

tuor item disputationibus vniuersam exponit naturam & proprietates peccati, deinde præcipuas diuisiones, postea causas tunc internas homini tunc externas, postremò effectus, quos inter nullus est diffilior peccato originali, cuius adeo inquiruntur, existentia, natura, causa ac effectus.

Quintus tractatus de homine prout erectus est à peccato per gratiam Christi Salvatoris tribus disputationibus totam persequitur materiam de gratia Christi, contra errores veterum & nouorum dogmatistarum. Prima est de vera quidditate, & varijs speciebus diuinæ gratiæ. Secunda de tribus illustribus attributis, necessitate, sufficientia, efficacia. Tertia de duobus eius effectibus præcipuis, iustificatione videlicet per gratiam sanctificantem, & merito bonorum operum.

Sextus tractat. de homine prout præparatus est ad beatitudinē per virtutes Theologicas & morales amplissimam complectitur considerationem virtutum, quinque disputationibus quibus primò natura virtutum Theologicarum generatim proponitur, secundò Fides, Spes, Charitas plenissime declarantur, postremò virtutum moralium supernaturalium in genere disputantur natura & proprietates, deinde prudentiā & iustitiā breuer expositis, reliquæ virtutes, in moralem Philosophiam reseruantur.

Coll. S. J. Paderb. 1664.

FINIS TOMI PRIMI.

INDEX